Etiska dilemman

Övningsmaterial
Digital lektion om Etik och teknik

TEKNISKA

Var drar du din gräns?

Etik handlar om vad som är gott och ont, rätt och fel.

Hur kan vi uppnå det bästa i olika situationer, till exempel när det gäller teknikutveckling?

Det finns inga enkla svar. Men om vi funderar tillsammans är chansen kanske större att vi lyckas.

TEKNISKA

Viktiga hållpunkter att utgå från

Att vi alla är lika mycket värda.

Att vi ska sträva efter att göra gott.

Att vi inte ska skada varandra.

Att vi ska vara rättvisa mot varandra.

Att vi alla ska ha rätt att bestämma över oss själva?

TEKNISKA

Såhär går övningen till

1. Var på en plats med gott om utrymme där klassen kan ställa sig på rad. Läraren visar vilken ända på linjen som betyder ‘JA DEFINITIVT’ och vilken ända som betyder ‘NEJ DEFINIIVT INTE’.

2. Läraren läser upp ett etiskt dilemma. Fundera på hur du ställer dig till frågan och ställ dig därefter någonstans på linjen.

3. Läraren ber några i klassen motivera varför de ställt sig just där.

4. Upprepa med flera etiska dilemman.

TEKNISKA

Etiska dilemman: Genteknik

■ Redigera ditt DNA hemma?

Du hör talas om genredigering och vill gärna testa. Du köper hem ett genredigeringskit på nätet för att modifiera DNA. Ska privatpersoner få göra genredigering hemma?

■ Dejting utifrån gentest?

Du blir bjuden på dejt. Den som bjuder dig, vill dock att du gör en DNA-analys innan ni börjar träffas. Analysen visar till exempel om du har en förhöjd risk till psykisk sjukdom. Skulle du göra det?

■ DNA-testa barn för bästa utbildning?

En välkänd skola har infört DNA-test för att kolla om eleverna har risk att få fysiska och psykiska sjukdomar. Du vill gärna att ditt barn ska gå i den skolan. Men det får det bara göra ifall du går med på att testa ditt barn. Går du med på detta?

■ Klonat syskon?

Din lillebror dör i en bilolycka. Dina föräldrar och du är förtvivlade av sorg. En forskare erbjuder sig att skapa en klonat embryo av din bror. Klonen kommer att se exakt ut som honom när han föds men inte ha några minnen. Skulle du tacka ja?

Etiska dilemman: Artificiell intelligens

■ AI-läkare med tillgång till känslig patientinformation?

En AI-läkare kräver tillgång till känslig information för att kunna ställa en diagnos på dig. Det är information som du inte vill ska spridas. Skulle du ge AI-läkaren tillgång till journaler om psykiska och fysiska åkommor, dina hälsoappar och sociala medier?

■ Rättvisare domar med robotdomare?

Rättshistorien är full av orättvisa domar med avseende på hudfärg, kön, sexuell läggning, religion, nationalitet. Robotdomare skulle i princip kunna säkerställa att alla är lika inför lagen. Maskininlärningen bygger då på en statistik av tidigare mål och historik och det är den som skriver algoritmen som har makten. Tycker du vi bör införa robotdomare?

■ Matcha partner med AI?

Ska AI arrangera äktenskap? AI blir allt bättre på att föreslå vilka filmer vi ska kolla på, vilka spellistor som är bäst och vilka vänner vi borde lägga till på Facebook. En ny app arrangerar äktenskap mellan personer. Skulle du testa?

Etiska dilemman: Övervakning

■ Humanoiden AnIta

Din mormor är 92 år och bor hemma. Hon är ganska ensam eftersom många vänner gått bort. Kommunen erbjuder henne hemroboten AnIta. Roboten kan hjälpa till med praktiska saker, småprata med mormor och spela vissa spel. AnIta har också en kamera som kan registrera vad din mormor gör hemma. Vill du satsa på en hemrobot till mormor?

■ Övervakning för landets bästa

Landet där du bor har infört ett poängsystem för hur du lever. Målet är att alla ska känna sig trygga och bidra till ett bättre land. Om du håller dig till reglerna får du fördelar i samhället med bättre vård, försäkringar och skolor. Går du t ex mot rött ljus eller kommer sent till jobbet får du minuspoäng och kan inte resa utanför landets gränser. Är det rätt att införa ett system som övervakar medborgare?

■ Superprotes mot avläsning av nättrafik?

Med ett chip i din hjärna kan du styra din armprotes och även ditt nätsurfande. Du får protesen och fri surf om tillverkaren får analysera all din datatrafik. Skulle du gå med på detta?

Etiska dilemman: Förstärkta egenskaper

■ Superprotes mot friskt ben?

Du har alltid bara haft ett ben. Du blir erbjuden en superprotes som gör att du kan springa fortare och hoppa högre mot att du även byter ut ditt friska ben. Skulle du göra det?

■ Avancerad protes mot avläsning av data?

Du förlorar en arm. Ett företag erbjuder dig en protes som styrs via ett chip i din hjärna. Villkoret är att företaget får läsa av din data. Via sjukvården kan du inte få protesen och du har inte råd att köpa den. Skulle du nappa på företagets erbjudande? Tillverkaren får bara använda din data till forskning.

■ Chip i armen

Du får chansen att chippa dig. Med ett chip stort som ett riskorn under huden mellan tummen och pekfingret finns det inte längre anledning att oroa sig för att tappa kreditkort, passerkort eller busskort. Skulle du tacka ja till ett chip?

■ Stoppa åldrandet

Ett företag uppfinner ett piller som gör att du inte åldras efter 30 år. Borde det tillåtas?

Etiska dilemman: Döden

■ Nedfryst och upptinad

Du är sjuk och får reda på att du snart ska dö. Du är inte redo, du har mycket kvar som du vill uppleva. Ett kryonikföretag erbjuder dig att bli nedfrusen och upptinad 2077, mot att du låter dem ärva dina pengar. Vad säger du?

■ Digitala möten med död vän

Din teknikintresserade vän har dött. Med ny teknik har hen låtit spara bilder och meddelanden så att ni kan fortsätta ”träffas” i digital form. Vill du också ha en digital existens?

■ Nedladdat medvetande

Ett företag lovar dig en digital uppladdning av din “mjukvara” så att du kan leva vidare i digital form när kroppen gjort sitt. Du kan fortfarande minnas ditt favoritspel, ditt favoritgodis eller tillfällen med en person som du älskar. Skulle du acceptera erbjudandet?

■ Sluta åldras

Ett företag uppfinner ett piller som kan stoppa åldrande och ge evigt liv. Men bara fem procent av världens befolkning har råd med pillret. Borde pillret tillåtas?

Etiska dilemman: Blandat

■ Rösträtt för robotar

Året är 2050. Din bästa vän är en humanoid robot. Robotarna saknar rösträtt och andra medborgerliga rättigheter. Skulle du stödja robotarnas kamp för demokrati?

■ Injektioner mot aggressivitet

Ett läkemedelsföretag uppfinner en injektion som helt tar bort aggressivitet hos brukaren. Borde injektionen ges till alla med ett kriminellt förflutet?

■ Flytta för bättre vård?

En influensapandemi har brutit ut. Du bor i Norrbotten och du har 35 mil till närmaste sjukhus och det finns bara tre ambulanser i kommunen. Du har även en lägenhet på västkusten och bestämmer dig för resa dit för att ha närmare till sjukhuset. Ska vi tillåta personer att flytta för att få bättre vård?

■ Röntgenögon

Ett företag lanserar röntgenögon, perfekt för dig som jobbar i tullen eller som soldat. Men tekniken skulle också kunna hamna i fel händer. Ska vi ändå tillåta röntgenögonen?

Kan ni komma på fler etiska dilemman om framtidens framsteg inom teknik?

Kanske finns det någonting som du själv har funderat på.
Fortsätt spåna vidare!

TEKNISKA